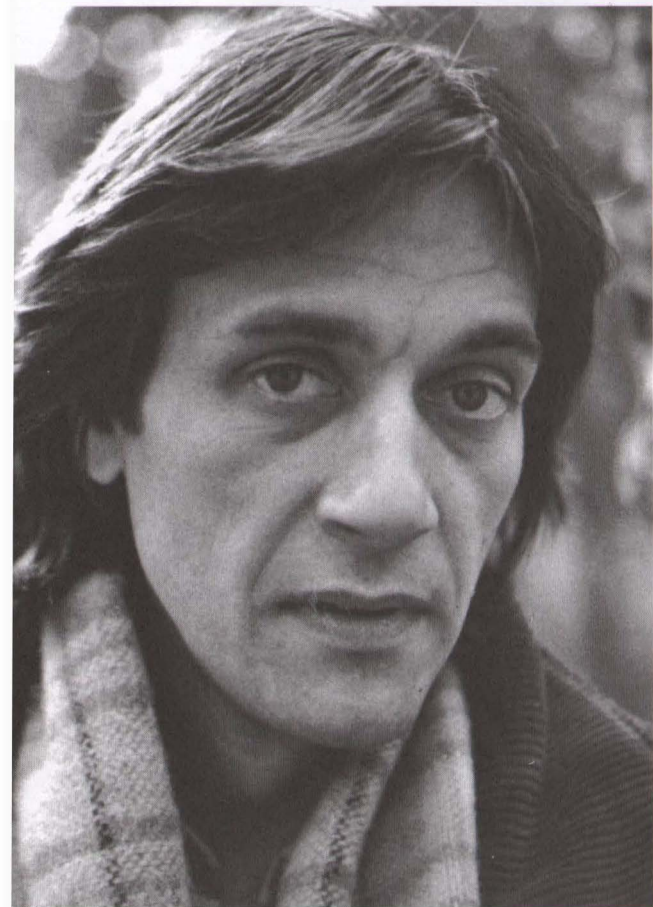

„Vă răspund cu O poveste“

de altfel, o fac mai toți oamenii din România. Dar dacă se va putea obține un câștig, în următorii douăzeci și cinci - treizeci de ani, aceasta se va întâmpla numai când vom înțelege că e o eroare aceea de a ne ascunde, așteptând liniștiți o victorie. Victoriile trebuie să fie obținute pentru și împreună cu cineva, mai mult decât împotriva cuiva. Nu ne aflăm într-un război; în teatru nu există front; cel mult un front interior, care n-ar trebui să însemne altceva decât un laborator. N-ai cum să te înarmezi, n-ai cu ce, pentru că singurele noastre *unelte* sunt cuvintele, imaginile, simbolurile, dorințele, gândurile, iluziile. Cu ele putem exista doar slujind binele.

În vremea din urmă, Teatrul Act a devenit un fel de adăpost pentru tinerii artiști, mai mult sau mai puțin satisfăcuți de angajamentele pe care le au într-o instituție bugetară. Nu, nu-i un adăpost. De când s-a întâmplat să lucrez cu domnul Ciulei, am început să fiu foarte atent la înțelesul cuvintelor. Ele au o energie, au un sens și cred că ar trebui să facem efortul - când ne adresăm cuiva sau când comunicăm ceva -, de a le da adevărata valoare. Să judecăm îndelung înainte de a vorbi. *Adăpost* înseamnă un fel de barcadă, pentru că e făcut să te apere de ceva, de cineva. Teatrul Act nu-i un *adăpost*, el va lua forma celor care trec și vor trece pe aici; care au și vor avea puterea să-l înalțe ori să-l distrugă. Ei n-au fugit de undeva, pentru a se ascunde aici. Aș spune, mai degrabă, că acest loc reprezintă o deschidere, măcar că este doar un subsol. E un soi de ieșire către altceva, o *alternativă*. Însă discuția despre alternativă poate deveni fără margini. Pentru că alternativul există secundă de secundă și poate fi raportat la orice. Dar cum, pentru cât timp, care este sufletul unui asemenea fenomen - se descoperă zi de zi, pas cu pas de către fiecare generație.

După ce criterii sunt selecționați tinerii artiști care lucrează aici? Eu, de pildă, nu am văzut, la Teatrul Act, în această stagiune, nici un spectacol prost.

Mulțumesc foarte mult și mă bucur că îmi spuneți asta, dar trebuie să știți că

nu există nici o selecție impusă. E suficient să te respecti pe tine însuși ca artist și să crezi cu adevărat că nu ai timp de pierdut. Aici timpul nu înseamnă bani, înseamnă mai mult: *viață*. Replica nu îmi aparține, este a unui diplomat brazilian, care, într-o anume împrejurare, a spus: "În cultură, în artă, în spirit nu se poate aplica sintagma «Timpul înseamnă bani». În artă există o monedă mult mai puternică: «Timpul înseamnă viață». Cu tot ceea ce presupune acest lucru". Am dat acest citat pentru că seamănă mult cu ceea ce cred eu însumi. Una peste alta, faptul de a îndrăzni - să înveți, să-ți iei lumea în cap, să greșești, să pariezi pe o iluzie - devine aici lucrul cel mai important. Consecințele nu pot fi calculate acum, ci peste ani.

Cred că nu trebuie să treacă prea multă vreme, pentru că, iată, acest teatru s-a impus chiar din primul an prin prezența la diverse festivaluri, prin lansarea unor tineri regizori... Este motivul pentru care spun că acest teatru va lua forma și amploarea fenomenelor dinlăuntrul lui. Eu pot să-i pun uși din mahon, pot să-l împodobesc în fel și chip, să-l dotez cu o instalație sofisticată... N-ar fi nimic, cel mult un muzeu tehnic. Dar asta nu trebuie să se întâmple.

Cum reușește Teatrul Act să funcționeze în condițiile în care, se știe, tinerii artiști plătesc pentru o seară sume simbolice?

A putut exista prin generozitatea unui sponsor: Firma Ericsson. Am întâlnit o persoană minunată, directorul executiv al acestui colos european, care a consimțit - o împrejurare rară! - să ne ajute. Sperăm să facem față gestului său prin seriozitate, prin coerență. E o chestiune de onoare.

Ne putem totuși întreba cum de o vedetă care face rost de un sponsor atât de important nu folosește generozitatea acestuia în favoarea sa, ci în favoarea unor tineri aproape necunoscuți...

Și asta face parte din destinul meu.

Succesul nu v-a făcut să pierdeți contactul cu lumea reală, să vă închideți într-un turn de fildeș?

Ce înseamnă să fii actor liber profesionist în România de azi?

În ceea ce mă privește, este ceva care s-a ivit întâmplător. Dar probabil că făcea parte din destinul meu. Nu e nimic patetic în ceea ce spun. Nu-i nici măcar ceva extraordinar. Probabil că trei sferturi dintre actorii occidentali și, în viitor, și dintre cei români vor fi obligați să aleagă această cale. Asta îți dă un fel de libertate, de a te livra pieții, cu toate riscurile de rigoare.

Sunteți dezamăgit de întârzierea reformei sau credeți că, de fapt, fiecare este responsabil pentru propriu-i destin?

E foarte ușor să spui: "Sunt dezamăgit de Ministerul Culturii, sunt dezamăgit de guvern, sunt dezamăgit de comunitatea teatrală, sunt dezamăgit de lume..." Poate că așa și avea o câțime dreptul de a mărturisi asta, dar nu cred că ne mai putem permite să fim dezamăgiți. Ar fi o greșeală, pe care,

Știi ce se întâmplă? Asta ține de dorința publicului de a mitiza, de a-și zămisli propriile legende. Gândiți-vă cum arăta, mai ieri, *portretul* unui poet. Trebuia să fie neapărat oficios, să se drogheze (cel puțin cu absint), să umble prost îmbrăcat și nepieptănat... pentru că numai în felul acesta din el putea izbucni poezia pură. Se pierdea din vedere știința construcției unui vers, atât de exactă, aproape matematică. Artiștii români sunt împinși în legende sub o vădită influență din afară. Este destul de ciudat, pentru că modelele străine, după care suntem noi judecați, sunt create pe baza unui *star-system* care presupune munți de bani. Însă banul, în general, creează o ideologie care poate distruge. Românii se află la un soi de răspântie - au o educație și un antrenament marcate de frustrări, dar și de efortul de a-și găsi, în cultură mai ales, o formă specifică. De asta zâmbesc când văd împănări ale artiștilor - mai mari sau mai mici - ce par a-și aroga paternitatea absolută asupra unei idei, asupra unui concept. Nu suntem decât efectul unei evoluții. Sigur, există și foarte multe personalități autentice, de la care am învățat ce înseamnă modestia, ce înseamnă să plătești cu bucurie prețul de a te afla în serviciul unei culturi, ce înseamnă efortul de a rămâne viu în permanență, de a apăra o limbă (agresată din toate părțile), de a o promova cu prețul vieții tale. Cum să te ascunzi într-un turn de fildeș? Să încremenești? Teatrul nu-i ca mersul pe bicicletă, care nu se uită nicicând. Nu poți supraviețui ca artist *amintindu-ți* tot timpul sau luând-o mereu de la zero. Trebuie să crești, să evoluezi. Nu recitești un text pentru a avea aceleași stări ca și ieri.

Ceea ce spuneți mă poartă cu gândul la Hamlet. La cel de azi, construit de Liviu Ciulei, dar și la cel de ieri, realizat de Alexandru Tocilescu. Altă lectură, alt spectacol, iar dumneavoastră interpretând alt personaj. Ce ați simțit?
Altă realitate. *Alt* punct de vedere. *Alt* destin.

Ați sperat să jucați Hamlet în timp ce îl interpretați pe Horatio?
Nu puteam să sper a fi în locul lui Pino (Ion Caramitru - n.n.). N-aveam cum. Era o chestiune de morală. Credeam, însă, jucându-mi propriul rol, că sunt Hamlet. Am dorit să pot oferi publicului - din poziția lui Horatio - ceea ce acesta aștepta de la mine. Am interpretat acel personaj cu o mare plăcere, învățând enorm, e adevărat, despre Hamlet. Uneori e un privilegiu să poți sta în planul doi, pentru că ori-

zontul e mai bogat. E de-ajuns să trăiești o astfel de experiență cu bucurie și să crezi că e de-adevăratelea. Și lucrurile se limpezesc dintr-o dată. Începi să primești daruri. Din păcate - ba nu, din fericire! -, nu poți primi fără să fi dat mai întâi.

Ce înseamnă Hamlet pentru cariera dumneavoastră? Sfârșitul unei etape? Începutul alteia?

Nu știu, credeți-mă. A însemnat, înainte de toate, o tulburătoare întâlnire. Asta mai ales pentru destinul meu ca om. Jumătate de secol de cultură, jumătate de secol de spart baricade, de spart ziduri, jumătate de secol de morală, de măsură, de adevăr - toate acestea întrupate într-un singur om, care se numește Liviu Ciulei. E un privilegiu să te afli în preajma unui asemenea om, nu? Am învățat ce înseamnă continuitate. A fost o călătorie în timp.

Ați interpretat, în vremea din urmă, mai multe roluri de tirani (vreo două, chiar shakespeareiene). Totuși, Hamlet înseamnă altceva, are alt destin. Cum ați renunțat la personajele anterioare pentru a deveni Hamlet?

Nu pot să-mi refuz o uimire, pe care o simt ori de câte ori am un dialog cu un jurnalist. Toți caută, cu obstinție, acea fărâmă de fantastic, de ireal, de "cum e posibil?". Mi-e foarte greu să vă spun "cum e posibil" aflându-mă în lăuntru lucrurilor. Cum am trecut de la Richard al III-lea sau de la Caligula, la Hamlet? De fapt, cum am trecut de la un tip de nefericire la altul? Mă invitați, în fond, să intru într-un discurs propriu gândirii dumneavoastră, care sunteți în afară, eu existând în lăuntru. Vă gândiți, probabil, că eu, ca actor, aș putea face această gimnastică, ajungând la un soi de ubicuitate a spiritului, însă nu e deloc așa. Această fărâmă de fantastic care ne tot face cu ochiul nu există, există numai nevoia noastră

de iluzie. Fărămițăm totul numai pentru a avea noi privilegiul de a reconstrui, de a re-inventa. Face parte aceasta din Golgota fiecăruia. Numai că și muntele și crucea sunt reale. N-au nevoie să fie re-inventate.

Ați fost parte într-o echipă ce părea indestructibilă: Mihai Măniuțiu - Oana Pellea - Marcel Iureș. Totuși, v-ați desprins pentru un timp, pentru o clipă... Ce se va întâmpla de acum înainte? Vă veți întoarce?...

Presupuneți cumva că după întâlnirea cu Liviu Ciulei am rămas într-o închisoare de lux? Că am fost ridicat la o asemenea înălțime încât ar trebui "să mă cobor" la nivelul lui Măniuțiu sau al altora?

N-am spus asta.

Ați întrebat dacă mă voi întoarce.

Am încercat să vă întreb, într-un alt mod, despre proiecte și dacă acestea vor fi legate de vechii dumneavoastră parteneri.

Asta nu depinde de mine. Asta nu depinde nici măcar de noi în totalitate.

Tot nu m-ați înțeles pe deplin. Echipa dumneavoastră artistică părea atât de sudată...

Vedeți, iar nu suntem atenți la formulări... Pentru că în artă nu poți fi *sudat* de cineva. Poți aparține unor concepte asemănătoare, aceluiași lumi de sensuri, aceluiași lumi de culori... A fi sudat de cineva presupune o fixare. Or, în ceea ce ne privește pe noi, nu poate fi vorba de o fixare, ci de o evoluție. E ca urcușul pe munte: ajungi pe un vârf, care pare a fi maximul competenței tale, dar, privind în jur, îți dai seama că el poate deveni un nou început. De pe un vârf se văd cu claritate altele. Urcușul poate fi comun. Atât. Ideea de cuplu artistic ține de sens, nu de "cătușe". *Contractul* este al unei generații, dar s-a bazat pe valoare, nu

Cu Valeria Seciu în Hamlet, Teatrul „Bulandra” (regia: Liviu Ciulei)

pe o fidelitate născută din frustrări, din fixații, din gelozii bolnave.

Nu vă contrazic, dar un drum parcurs mereu împreună poate da sentimentul de saturație...

E o simbioză, de fapt, care aparține unei generații, unui anumit tip de gândire. Ne avem unii pe ceilalți. E un noroc imens, un beneficiu să ai contact cu regizori de calibrul lui Mihai Măniuțiu, Alexandru Dabija, Ducu Darie. Să respirăm împreună. E o energie pe care tu o dăruiești, pentru ca, la rândul ei, să-ți fie dăruită.

Experiența acumulată alături de Mihai Măniuțiu v-a fost de folos pentru a-l zămisli pe Hamlet?

Tot ceea ce am învățat și am realizat împreună mi-a fost de folos. De altfel, relația noastră atât de lungă și atât de densă mă face să mă minunez de norocul de a o fi avut.

Ce se va întâmpla în continuare cu Teatrul Act?

Mă voi despărți foarte curând de el. Consecința efortului meu trebuie să însemne o creștere, nu să inhibe.

Dar a părăsi un loc tocmai când el a dat semne că există în conștiința publicului...

N-am spus că-l părăsesc. Am spus că voi lua distanță, că ne despărțim. Nu pot exista în consecința unui fapt. Dacă dumneavoastră ați dăruit acest reportofon unui domn, i-ați da tot timpul telefon pentru a-l întreba dacă nu are cumva nevoie de o casetă sau de o piesă pentru reparații? Cred că nu. Nu-i atrageți tot timpul atenția: "Domnule, aveți grijă că v-am făcut un cadou. Să nu-l spargeți, să nu-l pierdeți. E al meu". Păi nu mai este al dumneavoastră; e al celui alt, de vreme ce l-ați dăruit.

Dar este cel care primește darul pregătit să-l îngrijească și să-l ducă mai departe?

Cred că pot să vă răspund cu o poveste. Imaginați-vă că trece o căruță cu niște oameni însetați în ea. Eu am făcut căruța. Le dau însetaților și un burduf cu apă. Nu mai sunt ale mele nici apa, nici căruța. Eu pot să-i însoțesc și să am o singură grijă: ca apa să aibă gust. Să le facă celor din căruță plăcere când o beau. Dar nu mai am

nici o treabă cu direcția, cu frâiele cailor. Dacă mi-e sete și n-am altă posibilitate, voi cere și eu o cană cu apă. Atâta tot. Dacă aș continua să țin frâiele cailor, să conduc căruța, să repartizez fiecare loc din ea, să drămuiesc apa... simt că m-aș putea transforma curând într-un soi de locomotivă, frumos vopsită, care pufăie tot timpul încercând să le facă pe toate. Pot să vă mai spun că dacă sentimentul de a dăruit este real, el va deveni un fel de pomenire. Știu asta de la bunica: în clipa când ai dăruit unui om un covrig, un cui, o cană cu apă, și o faci din toată inima, cel care primește nu poate să nu țină cont de asta.

Dar dacă celălalt nu e pregătit să primească?

Orice om e pregătit să primească.

Și cum îi atrageți atenția?

Strigându-i în suflet. Bunicul meu avea o vorbă: "Dacă poți să faci binele, fă-l! Pune-l în batistă și aruncă-l în apă. Sau așază-l la o margine de drum... Și nu mai întoarce capul!". Avea dreptate.

Marinela Tepuș

S praful de pe scândură

Marea păcăleală

Partea întâi:
Nostalgii și sisteme de valori

Dl. Gingulescu, actor român, despre perioada de început a Secției române a Teatrului Național din Târgu-Mureș: "... pe vremea aceea eram plimbați prin toate comunele și satele județului, tocmai ca să se știe că la Târgu-Mureș s-a înființat teatru în limba română. De multe ori se nășteau situații ridicole și improprii. Primul spectacol, care era unul destul de pretențios din punct de vedere tehnic, l-am jucat în mai toate sătucurile, pe niște scene pe care nu încăpeam toți o dată, și strigam unii la alții: «Hai, măi, ieși, ieși că am replică, să intru și eu». Spectatorii nu prea înțelegeau nimic: era cu «remember», cu jocuri de lumini care, îți dai seama, în condițiile de acolo nu se puteau realiza. Îmi aduc aminte și acum, era frumos: în

față stăteau babele, bunicile cu nepoții în brațe, ceva neveste, iar bărbații veneau întotdeauna după ce începea spectacolul. Se uitau vreo zece minute, așa, nu înțelegeau nimic, săracii, nu era vina lor, pe urmă încălecau frumos băncile, scoteau cărțile din buzunar și dădeau drumul la un filcău, în liniște, nu ne deranjau. Când se termina spectacolul aplauda toată lumea, după aceea mergeam să mâncăm o slănină, ceapă, brânză, caș și o țuică bună. Cam asta era. A fost bine, chiar foarte mult timp a fost bine. Aveam succes. Poate părea paradoxal, dar duc dorul acelor vremuri". D-na Modola, critic de teatru român, despre Gala Teatrelor Naționale, Cluj-Napoca, decembrie 1998: "Atelier artistic și creator la care Clujul cheamă în inima Transilvaniei toate

provinciile teatrale ale țării la o impresionantă paradă de forțe, Gala Teatrelor Naționale sperăm să fie o înaltă școală pentru tinerii studenți în artele spectacolului și tinerii actori și o sărbătoare teatrală majoră, pentru spectatorii de toate vârstele. Ea devine o școală a Teatrului, un curs intensiv urmărit cu emoție și o efervescență sărbătorească, pe care publicul universitar și cel școlar activ și fără somn o animă cu entuziasm mereu proaspăt, ziua și noaptea, neîncetat, 24 de ore din 24".

Dl. Balcerowicz, politician polonez, despre țara noastră, azi: "România se va integra foarte greu în Europa, căci vine cu un bagaj imens de nostalgii și cu un sistem de valori răsturnat".

Theodor-Cristian Popescu